

การจัดการความรู้ ด้านการวิจัย

ปีการศึกษา 2562

โครงการ การจัดการความรู้ ด้านการวิจัย

หัวข้อเรื่อง การเตรียมการเขียนเค้าโครงวิจัย

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

คำนำ

คู่มือเทคนิค “การเตรียมการเขียนเค้าโครงวิจัย” ฉบับนี้เกิดขึ้นภายใต้บริบทการจัดการความรู้ (Knowledge Management-KM) ของคณะนิติศาสตร์ ปีการศึกษา 2562 ในรูปแบบกิจกรรม “แบ่งปันความรู้สู่ห้อง” โดยวิธีการให้คำปรึกษาแนะนำและถ่ายทอดทักษะประสบการณ์ของคณาจารย์รุ่นพี่จนกลายเป็นคู่มือสำหรับคณาจารย์รุ่นน้องเพื่อนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการเขียนเค้าโครงวิจัยซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งต่อการวิจัยเพื่อพัฒนางานด้านวิชาการและการขอตำแหน่งทางวิชาการของคณาจารย์ให้ได้ประสิทธิภาพมากที่สุด

อย่างไรก็ตามคู่มือฉบับนี้จะไม่มีคุณประโยชน์อันใดเลยหากคงอยู่ในคลังความรู้โดยปราศจากการนำมาใช้

KM TEAM ด้านการวิจัย

กิจกรรม “แบ่งปันความรู้สู่น้อง”

เรื่อง “การเตรียมการเขียนเค้าโครงวิจัย”

โดย ทีมงานจัดการความรู้ (KM Team) “ด้านการวิจัย”

1. รองศาสตราจารย์ ดร.วิณัฏฐา แสงสุข หัวหน้า KM Team
2. รองศาสตราจารย์ ดร. พันธุ์เทพ วิทิตอนันต์ KM Team
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนกพร สุนนะเศรษฐกุล KM Team
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภัทระ ลิมปศิริระ KM Team
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปวีศร เลิศธรรมเทวี KM Team
6. อาจารย์ธนะชาติ ปาปิยะเวทย์ KM Team
7. นางสาวรัชณี ดะนุดิษฐ์ คุณลิขิต
8. นางสาววีระยา จิตนารินทร์ ผู้ช่วยคุณลิขิต
9. นายกิตติคุณ อริยา ผู้ช่วยคุณลิขิต
10. นางสุกัญญา แยมพราย ผู้ออกแบบและจัดทำเล่ม KM

โครงการการจัดการความรู้ด้านการวิจัย

การเตรียมการเขียนเค้าโครงวิจัย

โดยเริ่มจาก

1. การหาหัวข้องานวิจัย

เราสามารถศึกษาและค้นคว้าได้จากแหล่งข้อมูล ดังนี้

1) ดูจากความสนใจของตนเอง ที่อาจค้นพบได้จากช่องทางต่าง ๆ เช่น จากการอ่านหนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์หรือสารนิพนธ์ บทความทางวิชาการ บทความวิจัย ทฤษฎีทางกฎหมาย การอ่านวรรณกรรม เป็นต้น ซึ่งการที่เราสนใจข้อมูลต่างๆ นั้นทำให้เราสามารถมองเห็นประเด็นและสามารถเปรียบเทียบข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาหรือข้อสงสัยได้

2) ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ หน้าที่การงานของตนเอง เช่น เราสอนวิชากฎหมาย ประกันภัย วิชาที่เราสอนนั้นมีกฎหมาย คำพิพากษา ประเด็นที่เราอ่านเจอโดยเห็นว่าควรมีการพัฒนา หรือปรับปรุงแก้ไขจึงทำให้เกิดการวิจัยเพื่อที่จะมีการแก้ไขและพัฒนากฎหมาย

3) ประเด็นอันเป็นที่สนใจในปัจจุบัน สถานการณ์ปัจจุบัน แนวโน้มในอนาคต การเขียน หัวข้องานวิจัยควรจะเป็นเรื่องที่อยู่กระแสปัจจุบัน และสังคมให้ความสนใจ หรือสังคมกำลังมีปัญหา พบเห็นจากข่าว สารสนเทศในสื่อต่าง ๆ เช่น ปัญหาความเดือดร้อนของผู้ถูกเวนคืนที่ดิน ปัญหาการล่องละเมิดทางเพศในครอบครัวที่มากขึ้น ปัญหาการฉ้อโกงผ่านสื่อออนไลน์ ปัญหาโอกาสในการทำงานของผู้สูงอายุ ปัญหาการเก็บภาษีการค้าทางออนไลน์ เป็นต้น จึงทำให้เกิดประเด็นปัญหา

5) การต่อยอดจากงานวิจัยที่ผู้อื่นได้ทำไว้แล้ว การศึกษาผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้ทำไว้แล้ว เช่น ในส่วนข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป จะช่วยให้ผู้วิจัยมองว่ายังมีข้อบกพร่องอะไรบ้างทำให้เกิด ความสงสัย หรือมีประเด็นใดที่ควรศึกษาต่อไป และในงานวิจัยแต่ละชิ้นนั้นมีการกำหนดขอบเขต วัตถุประสงค์ของการศึกษาไว้ หากเมื่อเราอ่านแล้ว เราเห็นว่าควรมีการศึกษาเพิ่มเติมจากขอบเขตและ วัตถุประสงค์ในการศึกษานั้นได้ โดยอาจมีส่วนที่แตกต่างออกไป เช่น โจทย์วิจัยต่างกัน หรือใช้หลักการ ทฤษฎีที่ต่างกัน ขอบเขตพื้นที่ศึกษาต่างกัน เป็นต้น โดยต้องแน่ใจว่า น่าจะมีข้อค้นพบที่ต่างออกไป (ไม่ ว่าตามแนวนอนหรือแนวตั้ง) เราก็สามารถทำวิจัยต่อยอดได้เลย

6) สอบถามจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ / ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ การพบปะ เจ้าหน้าที่ของรัฐได้พูดคุยกับเขาและได้ทราบปัญหาจากเขา เมื่อทราบปัญหาแล้วแสดงว่ากฎระเบียบ ต้องมีปัญหา จึงนำมาศึกษาได้ เช่น อยากทำวิจัยเกี่ยวกับศุลกากร จึงไปสอบถามเจ้าหน้าที่ในเรื่องของ ปัญหาที่เกิดขึ้น

7) ปัญหาจากการตีความ คำพิพากษาศาลฎีกา คำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกา ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง เช่น บางครั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐตีความไปอีกอย่างหนึ่ง คณะกรรมการกฤษฎีกาก็ตีความไปอย่างหนึ่ง หรือคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นเฉพาะตามกฎหมายเฉพาะ เช่น คณะกรรมการตามกฎหมายจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ คณะกรรมการกสทช. คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ก็ทำให้เกิดประเด็นปัญหาได้

8) เข้าไปร่วมทีมวิจัยกับนักวิจัยผู้มีประสบการณ์ เพื่อหาแนวคิดในการทำวิจัย (ของตนเอง) ปัจจุบันในงานวิจัยบางงานนั้นไม่สามารถทำงานคนเดียวได้จึงต้องมีการทำงานเป็นทีม ซึ่งต้องทำให้มีผู้ร่วมวิจัยโดยมีผู้รับผิดชอบหลัก คือ หัวหน้าโครงการวิจัย ซึ่งในงานวิจัยแบบนี้ทำให้เราได้เห็นภาพการศึกษางานวิจัยในหลายๆ แบบ ได้มีการเรียนรู้สิ่งใหม่เสมอ ในการทำงานนั้นอาจทำให้เราเจอสิ่งที่เราอยากศึกษาและต่อยอดได้เช่นเดียวกัน

9) เลือกหัวข้องานวิจัยจากกรอบยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนแม่บทต่าง ๆ ฯลฯ

10) นโยบาย แหล่งทุนที่สนับสนุนการทำวิจัย ซึ่งปัจจุบันนี้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีความต้องการทำวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับ หน่วยงานของตนเองเป็นอย่างมาก แต่ในหน่วยงานของตนนั้นไม่สามารถทำเองได้จึงต้องมีการจ้างที่ปรึกษาเฉพาะด้านมาเป็นผู้ทำวิจัยให้ ซึ่งในหน่วยงานนั้นจะบอกว่าต้องการศึกษาเรื่องไหน อยากรู้เรื่องอะไร ทางหน่วยงานจะบอกขอบเขตให้ผู้วิจัยทราบเพื่อทำการวิจัย

โดยมีข้อสังเกต 9 ข้อในการพิจารณาเลือกหัวข้องานวิจัย

- 1) ไม่เลือกปัญหาที่ยากและเกินกำลังความสามารถของตน รวมถึงเกินกรอบระยะเวลาที่มี
- 2) ไม่เลือกปัญหาที่กว้าง หรือแคบจนเกินไป
- 3) ไม่เลือกปัญหาที่ไม่มีข้อมูล
- 4) ไม่เลือกปัญหาที่ไม่มีสาระ เลือกปัญหาที่เป็นประโยชน์ทำให้เกิดความรู้ใหม่และนำไปปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้
- 5) ไม่เลือกปัญหาที่ไม่สามารถหาคำตอบทางระเบียบวิธีการวิจัยได้
- 6) ไม่เลือกปัญหาที่ทดสอบไม่ได้ (กรณีภาคสนาม)
- 7) เลือกหัวข้อที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง
- 8) เป็นปัญหาที่หาข้อมูลมาตรวจสอบสมมติฐาน เพื่อหาข้อสรุปได้
- 9) สามารถวางแผนการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้า และเห็นลู่ทางที่จะทำสำเร็จ

2. กรอบระเบียบขั้นตอนของแหล่งทุนวิจัย

โดยแบ่งเป็น 1) ทุนวิจัยภายใน

2) ทุนวิจัยภายนอก

3. โครงร่างงานวิจัย

ควรมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

1) **ชื่อเรื่อง** ควรมีความหมายสั้น กะทัดรัดและชัดเจน เพื่อระบุถึงเรื่องที่จะทำการศึกษาวิจัยว่าทำอะไร กับใคร ที่ไหน อย่างไร เมื่อใด หรือต้องการผลอะไร

2) **ความสำคัญ / ที่มาของปัญหาการวิจัย / คำถามวิจัย**

- ความสนใจของผู้วิจัย
- เป็นที่ประจักษ์ในแวดวงต่างๆ
- โจมตีจากแหล่งทุนและตอบสนองต่อประเด็นปัญหา
- สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ทั้งการแก้ไขกฎหมาย การกำหนดนโยบายไปประยุกต์ใช้ในศาสตร์กฎหมายและศาสตร์อื่น

3) **วัตถุประสงค์ของการวิจัย** กล่าวถึงสิ่งที่คาดหวัง (implication) หรือสิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการวิจัยนี้เป็นการแสดงรายละเอียด เกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย ในระดับกว้างจึงควรครอบคลุมงานวิจัยที่จะทำทั้งหมด

4) **ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย** อธิบายถึงประโยชน์ที่จะนำไปใช้ได้จริงในด้านวิชาการ เช่น จะเป็นการค้นพบทฤษฎีใหม่ซึ่งสนับสนุนหรือ คัดค้านทฤษฎีเดิม และประโยชน์ในเชิงประยุกต์ เช่น นำไปวางแผนและกำหนดนโยบายต่างๆ หรือประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อหาแนวทางพัฒนาให้ดีขึ้น

5) **กรอบแนวคิด / ทฤษฎี / งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**

6) **สมมติฐาน (ถ้ามี)**

7) **ขอบเขตของการวิจัย** เป็นการระบุให้ทราบว่า การวิจัยที่จะศึกษามีขอบข่ายกว้างขวางเพียงใด เนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถทำการศึกษาได้ครบถ้วนทุกแง่มุมของปัญหานั้น จึงต้องกำหนดขอบเขตของการศึกษาให้แน่นอนว่าจะครอบคลุมอะไรบ้าง ซึ่งอาจทำได้โดยการกำหนดขอบเขตของเรื่องให้แคบลงเฉพาะตอนใดตอนหนึ่งของสาขาวิชา หรือกำหนดกลุ่มประชากร สถานที่วิจัย หรือระยะเวลา

8) การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

9) **ระเบียบวิธีวิจัย (Methodology)** เป็นการให้รายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยว่าแต่ละขั้นตอนจะอย่างไร โดยทั่วไปเป็นการให้รายละเอียดในเรื่องต่อไปนี้ คือ

- (1) **วิธีวิจัย** จะเลือกใช้วิธีวิจัยแบบใด เช่น จะใช้การวิจัยเอกสาร การวิจัยแบบทดลอง การวิจัยเชิงสำรวจ การวิจัยเชิงคุณภาพ หรือจะใช้หลายๆ วิธีรวมกัน ซึ่งก็ต้องระบุให้ชัดเจนว่าจะใช้วิธีอะไรบ้าง
- (2) **แหล่งข้อมูล** จะเก็บข้อมูลจากแหล่งใดบ้าง เช่น จะเก็บข้อมูลทุติยภูมิ จากทะเบียนราษฎร สมุดสถิติรายปี สำมะโนประชากรและเคหะ ฯลฯ หรือจะเป็นข้อมูลปฐมภูมิ จากการสำรวจ (Survey) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) การสังเกต (Observation) การสัมภาษณ์ระดับลึก/เชิงลึก (In-depth Interview) ฯลฯ เป็นต้น
- (3) **ประชากรที่จะศึกษา** ระบุให้ชัดเจนว่าใครคือประชากรที่ต้องการศึกษา และกำหนดคุณลักษณะของประชากรที่จะศึกษาให้ชัดเจน เช่น เพศ อายุ สถานภาพสมรส ศาสนา เขตที่อยู่อาศัย บางครั้งประชากรที่ต้องการศึกษาอาจไม่ใช่ปัจเจกบุคคลก็ได้ เช่น อาจเป็นครัวเรือน หมู่บ้าน อำเภอ จังหวัด ฯลฯ ก็ได้
- (4) **วิธีการสุ่มตัวอย่าง** ควรอธิบายว่าจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบใด ขนาดตัวอย่างมีจำนวนเท่าใด จะเก็บข้อมูลจากที่ไหน และจะเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้อย่างไร
- (5) **วิธีการเก็บข้อมูล** ระบุว่าจะใช้วิธีการเก็บข้อมูลอย่างไร มีการใช้เครื่องมือและทดสอบเครื่องมืออย่างไร เช่น จะใช้วิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ การสัมภาษณ์แบบมีแบบสอบถามการสังเกต หรือการสนทนากลุ่ม เป็นต้น
- (6) **การประมวลผลข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล** ระบุการประมวลผลข้อมูลจะอย่างไร จะใช้เครื่องมืออะไรในการประมวลผลข้อมูล และในการวิเคราะห์ข้อมูลหรือการทดสอบสมมติฐานจะอย่างไร จะใช้สถิติอะไรบ้างในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้สามารถตอบคำถามของการวิจัยที่ต้องการได้

10) **ระยะเวลาในการดำเนินงาน** ผู้วิจัยต้องระบุถึงระยะเวลาที่จะใช้ในการดำเนินงานวิจัยทั้งหมดว่าจะใช้เวลานานเท่าใด และต้องระบุระยะเวลาที่ใช้สำหรับแต่ละขั้นตอนของการวิจัย

11) งบประมาณค่าใช้จ่ายในการวิจัย การกำหนดงบประมาณค่าใช้จ่ายเพื่อการวิจัย ควรแบ่งเป็นหมวดๆ ว่าแต่ละหมวดจะใช้งบประมาณเท่าใด การแบ่งหมวดค่าใช้จ่ายทำได้หลายวิธี ตัวอย่างหนึ่งของการแบ่งหมวด คือ แบ่งเป็น 8 หมวดใหญ่ๆ ได้แก่

- (1) เงินเดือนและค่าตอบแทนบุคลากร
- (2) ค่าใช้จ่ายสำหรับงานสนาม
- (3) ค่าใช้จ่ายสำนักงาน
- (4) ค่าครุภัณฑ์
- (5) ค่าประมวลผลข้อมูล
- (6) ค่าพิมพ์รายงาน
- (7) ค่าจัดประชุมวิชาการ เพื่อปรึกษาเรื่องการทำงาน หรือเพื่อเสนอผลงานวิจัยเมื่อจบโครงการแล้ว
- (8) ค่าใช้จ่ายอื่นๆ

อย่างไรก็ตาม แหล่งทุนสนับสนุนการวิจัยแต่ละแห่งอาจกำหนดรายละเอียดของการเขียนงบประมาณแตกต่างกัน ผู้ที่จะขอทุนวิจัยจึงควรศึกษาวิธีการเขียนงบประมาณของแหล่งทุนที่ตนต้องการขอทุนสนับสนุน และควรทราบถึงยอดเงินงบประมาณสูงสุดต่อโครงการที่แหล่งทุนนั้นๆ จะให้การสนับสนุนด้วย เนื่องจากถ้าผู้วิจัยตั้งงบประมาณไว้สูงเกินไป โอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนก็จะมีน้อยมาก

12) บรรณานุกรม

13) ภาคผนวก (ไม่จำเป็นต้องมีทุกโครงการ)

14) ประวัติของผู้ดำเนินการวิจัย

ความหวังใยจากรุ่นพี่ KM

1. ต้องศึกษาหัวข้อชื่อเรื่องงานวิจัยให้ดี โดยที่พิจารณาว่าเป็นงานวิจัยที่เราสามารถเลือกและกำหนดได้เอง หรือเป็นงานที่มีการกำหนดหัวข้อมาอยู่แล้ว

2. กำหนดจากหน่วยงานภายนอก

- พิจารณาจาก TOR เป็นสำคัญซึ่งแทบจะไม่สามารถกำหนดหรือสร้างสรรค์ ประเด็นอะไรใหม่หรือเพิ่มเติมได้

- ควรใช้ถ้อยคำตาม TOR เพื่อที่จะได้ไม่มีปัญหาในการตีความตอนตรวจรับงาน

3. กำหนดเอง

- พิจารณาชื่องานวิจัยที่เราคิดและแตกประเด็นออกมาเป็นคำสำคัญ แล้วจึงดูว่าควรจะมีที่บท การกำหนดบทของงานวิจัยแตกต่างจากการกำหนดบทวิทยานิพนธ์

โดยทั่ว ๆ ไปการกำหนดบทแรกก็จะเริ่มต้นด้วยการเกริ่นตามแบบ form คำ ำโครงการวิจัยบทที่ 2 ตามมาด้วยทฤษฎี หลักการ กฎหมายที่เกี่ยวข้องรวมไปถึงนโยบาย เพราะจะ ทำนโยบายมาใช้อธิบายที่มาของกฎหมายและนำมาใช้ในการตีความ บทที่ 3 คือ การกำหนดหัวข้อ และประเด็นที่จะวิจัยและนำเนื้อหาในบทที่ 2 มาปรับใช้ในบทสุดท้าย คือการสรุปและเสนอแนะ การสรุปควรเขียนด้วยเนื้อหาของเราเอง ควรหลีกเลี่ยงการอ้างอิง

4. ศึกษารูปแบบการเขียนอ้างอิงแบบต่าง ๆ ในเนื้อหา เชิงบรรณานุกรมหรืออ้างอิง

5. ศึกษาการทำดัชนีค้นหา (ตามกฎเกณฑ์ใหม่กำหนดให้ต้องมีด้วย)

.....

ระเบียบวิธีวิจัยทางกฎหมาย : แนวคิดและวิธีการ LAW6001

ผู้แต่ง : รศ.ดร.สุมาลี วงษ์วิฑิต

ปีที่พิมพ์ : พิมพ์ครั้งที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สารบัญ

บทที่ 1 ความเข้าใจเบื้องต้นสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์

บทที่ 2 งานวิจัยเชิงปริมาณและงานวิจัยเชิงคุณภาพ

บทที่ 3 งานวิจัยทางกฎหมาย

บทที่ 4 การออกแบบภาพร่างโครงการวิจัยทางกฎหมาย

บทที่ 5 จากภาพร่างสู่การเขียนเค้าโครงการวิจัย

บทที่ 6 การทบทวนวรรณกรรม

บทที่ 7 วิธีการดำเนินการวิจัยทางกฎหมาย

บทที่ 8 การวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 9 การสรุปผลการวิจัยและการเสนอแนะ

ประมวลภาพการจัดกิจกรรม

